

**DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATINI TASHKIL ETISH
TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH**

Islom Xonnazarov Shodiyevich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi

Davlat boshqaruvi va mamlakat iqtisodiy tuzilmasidagi o'zgarishlarga ta'sir ko'rsatish-ning asosiy mexanizmlaridan biri moliyaviy mexanizm bo'lib, uning asosiy qismini budget tashkil etadi. Davlat tomonidan budget mablag'larini, shuningdek, boshqa moliyaviy va moddiy resurslarni taqsimlash va ulardan foydalanish, umuman, uning faoliyatining samaradorligi va natijaviyligini belgilaydi.

Mamlakat iqtisodiyotining globalashuvi sha-roitida iqtisodiyotning davlat sektoridagi huquqbuzarliklar, budget mablag'larini suiiste'mol qilish, firibgarlik natijasida moliyaviy va moddiy yo'qotishlar muammosining yuzaga kelishi barchani birdek tashvishga solishi tayin. Shu nuqtayi nazardan, ichki nazorat tizimini tashkil etish hamda moliyaviy nazoratni kuchaytirish doirasida moliyaviy yo'qotishlarni minimallashtirish, davlat mablag'larini samarasiz va noto'g'ri ishlatish xavfini kamaytirishning ahamiyati dolzarb bo'lib qolmoqda va davlat uchun iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning asosiy ustuvor yo'nalishiga aylanmoqda. Davlat moliyaviy nazorati, davlat byudjetining samarali va maqsadli ishlatilishini ta'minlash, moliyaviy resurslarni boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni saqlashda muhim rol o'ynaydi.[1]

O'zbekiston Respublikasida davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish tartibini takomillashtirish, iqtisodiy rivojlanish va davlat xizmatlarining sifatini oshirish uchun zarurdir. Davlat moliyaviy nazoratini samarali tashkil etish uchun nazorat tizimini modernizatsiya qilish zarur. Bu, avvalo, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi. Elektron nazorat tizimlari, moliyaviy hisobotlarni avtomatlashtirish va real vaqt rejimida monitoring qilish imkoniyatini beradi. Bu yondashuv, nazorat jarayonini tezlashtiradi va inson omilidan kelib chiqadigan xatolarni kamaytiradi. Davlat moliyaviy nazoratini amalga oshiruvchi xodimlarning malakasini oshirish, nazorat jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. O'qitish va malaka oshirish dasturlari orqali xodimlar zamonaviy moliyaviy nazorat usullari, qonunchilik va standartlar bilan tanishtirilishi kerak. O'z navbatida, nazorat jarayonining sifatini oshiradi va xodimlarning professional rivojlanishiga yordam beradi. Davlat moliyaviy nazoratining ochiqligini ta'minlash, jamoatchilikning ishonchini oshirish va korrupsiyani oldini olishda muhimdir. Moliyaviy hisobotlar va nazorat natijalari jamoatchilikka ochiq bo'lishi kerak.[2]

Bu, davlat organlari va tashkilotlarining faoliyatini oshkoralik bilan ta'minlaydi va fuqarolarni davlat moliyaviy resurslarining ishlatilishi haqida xabardor qiladi.

Davlat moliyaviy nazoratini takomillashtirishda nazorat organlari o'rtasida integratsiyalashuvni kuchaytirish zarur.[5]

Bu, turli nazorat organlari o'rtasida ma'lumot almashish va hamkorlikni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Integratsiyalashgan nazorat tizimi, resurslarni samarali boshqarish va nazorat jarayonini optimallashtirishga yordam beradi. Davlat moliyaviy nazoratida risklarni boshqarish yondashuvini joriy etish, nazorat jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi. Risklarni aniqlash, baholash va boshqarish orqali, moliyaviy resurslarning samarali ishlatilishini ta'minlash mumkin. Bu yondashuv, nazorat organlariga muammolarni oldindan aniqlash va ularga tezkor javob berish imkonini beradi. Davlat moliyaviy nazoratining samaradorligini oshirish uchun monitoring va baholash tizimini takomillashtirish zarur. Nazorat jarayonida olingan natijalarni muntazam ravishda baholash va tahlil qilish, nazoratning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, nazorat jarayonini doimiy ravishda takomillashtirish imkonini beradi. Davlat moliyaviy nazoratini samarali amalga oshirish orqali budjet mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlash iqtisodiyotning muhim ustuvor yo'nalishiga aylanmoqda. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda yakuniy natijalarga erishishga qaratilgan budjetdan moliya-lashtirishning yangi tamoyillariga mos kelish maqsadida davlat moliyaviy nazorati shakl va usullarida o'zgarishlarga duch kelmoqda. Ushbu transformatsiya mamlakatning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, iqtisodiy siyosatning muhim maqsadi hisoblanadi. Davlatning roli, uning iqtisodiyotdagi ishtiroki, xarakteri va budjet mablag'lari-ning ahamiyati turli vaziyatlarda har xil ekanligini hisobga olsak, moliyaviy nazoratning vazifalari, shakllari va usullari ham tubdan farq qiladi.[3]

Xulosa:

Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish tartibini takomillashtirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va davlat byudjetining samarali ishlatilishini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Nazorat tizimini modernizatsiya qilish, kadrlar malakasini oshirish, nazoratning ochiqligini ta'minlash, integratsiyalashuvni kuchaytirish, risklarni boshqarish va monitoring tizimini takomillashtirish orqali davlat moliyaviy nazoratining samaradorligini oshirish mumkin. Bu yondashuvlar, o'z navbatida, davlat xizmatlarining sifatini oshirish va fuqarolar ishonchini mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xamidova Z.U. (2020) Budjet tashkilotlarida moliyaviy nazorat va ichki audit xizmati faoliyatini takomillashtirish. // Iqtisod va moliya. 3(135). 78-84 b.
2. Аль-Садуни З.Ф.К. (2023). Организационные основы построения системы внутреннего контроля государственного учреждения. Деловой вестник предпринимателя, (1 (11)). С. 4-7.

3. Иванникова О.И. (2021) Организация службы внутреннего аудита: суть и сфера деятельности службы внутреннего аудита. // Материалы I Региональной межвузовской научно-практ. конф. проводимой в рамках празднования 55-летия Липецкого филиала Финуниверситета под общ. ред. Т.Д.Стрельниковой, О.Ю.Смысловой. – Липецк. С. 170-174.

4. Кожушко С.В. (2022) Правовое регулирование внутреннего бюджетного контроля и аудита в условиях цифровизации. Современная научная мысль, (2). С. 151-155.

5. Колесник А.Л. Организация и методика проведения внутреннего аудита распорядителями средств федерального бюджета. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук. – М., 2018. – 28 с.

6. Кутырев Ю.А. (2017). Дискуссионные вопросы сущности и видов финансового контроля. Управление экономическими системами: электронный научный журнал, (2 (96))